



Koopkrachtberekeningen voor 100 huishoudens 2012-2017

*Berekeningen op basis van het bijgestelde
Regeerakkoord van het kabinet Rutte-II*

Nibud, 16 november 2012

Koopkrachtberekeningen voor 100 huishoudens 2012-2017

*Berekeningen op basis van het bijgestelde
Regeerakkoord van het kabinet Rutte-II*

Nibud, 16 november 2012

Voorwoord

Het Nibud (Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting) is een stichting die het welzijn van mensen wil verhogen door hen planmatig met geld om te laten gaan. Om mensen voor te bereiden op een toekomstige financiële situatie, maakt het instituut al geruime tijd koopkrachtberekeningen voor een aantal herkenbare huishoudens.

Dit gebeurt op Prinsjesdag, wanneer de kabinetsvoorstellen van het komende jaar bekend worden. Ook maakt het Nibud koopkrachtberekeningen in januari, wanneer nieuwe regelgeving ingaat en veel huishoudens plannen maken voor het komende jaar.

De koopkrachtberekeningen bevatten zo veel mogelijk de relevante factoren die van invloed zijn op inkomsten en uitgaven van het desbetreffende huishouden, zodat men de totale effecten op de huishoudportemonnee in samenhang kan bekijken.

De Tweede Kamer aan het Nibud gevraagd om een analyse te ontvangen van de inkomens- en koopkrachtgevolgen van de beleidsvoornemens van het kabinet. Hiertoe heeft het Nibud voor dezelfde voorbeelden als op Prinsjesdag de koopkrachtmutatie berekend over de periode 2012-2017. De resultaten van deze berekeningen heeft het Nibud gepresenteerd aan de Tweede Kamer enkele uren voordat het kabinet met een alternatief kwam voor de inkomensafhankelijke zorgpremie. Het Nibud heeft de gevolgen van dit alternatief voor de koopkracht berekend en presenteert deze in dit rapport.

De uitkomsten van deze berekeningen hebben een hoogst theoretisch karakter. Dit komt aan de ene kant door de lange termijn waarvoor de berekeningen gemaakt worden. De ramingen voor bijvoorbeeld loon- en prijsstijging zijn voor een termijn van vijf jaar per definitie onzeker. Daarnaast zijn veel plannen uit het Regeerakkoord nog niet tot in detail uitgewerkt. Zoals gebruikelijk zal het kabinet de komende kabinetsperiode plannen gaan bijstellen als er onbedoelde neveneffecten zijn of als de economische situatie daar om vraagt.

De aannames over de plannen en de economische situatie die gemaakt zijn om deze berekeningen te maken, zijn dezelfde als die het Centraal Planbureau (CPB) heeft gebruikt in de Actualisatie analyse van de economische effecten financieel kader Regeerakkoord van 12 november 2012.

Wij danken medewerkers van het CPB en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voor de medewerking aan dit rapport.

Jasja Bos
Anna van der Schors
Marcel Warnaar

Inhoud

VOORWOORD

1	INLEIDING	5
1.1	Waarom maakt het Nibud deze berekeningen?	5
1.2	Wat is koopkracht?	6
1.3	Waarom de periode 2012-2017?	6
1.4	Waarom deze voorbeeldhuishoudens?	7
1.5	Welke maatregelen zijn wel meegenomen in deze berekeningen? 8	
1.6	Welke maatregelen zijn niet meegenomen in deze berekeningen? 8	
1.7	Veranderingen ten opzichte van 2012	9
2	UITKOMSTEN KOOPKRACHT 2012-2017	11
3	EEN AANTAL UITGEWERKTE VOORBEELDEN	16
3.1	Huishoudens met oudere kinderen	19
3.2	Kinderopvang	20
3.3	Afbouw hypotheekrenteaftrek	21
3.4	Extra huurverhoging	21
BIJLAGE: VERSCHIL KOOPKRACHTVERANDERING OORSPRONKELIJKE EN AANGEPASTE REGEERAKKOORD		

1 Inleiding

In dit rapport staat de methode beschreven die gebruikt is om voor een aantal huishoudens de koopkrachtontwikkeling 2012-2017 te berekenen, plus een tabel met de uitkomsten. Van enkele huishoudens wordt in dit rapport het complete inkomsten- en uitgavenplaatje getoond om het inzicht te vergroten.

1.1 Waarom maakt het Nibud deze berekeningen?

Het Nibud (Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting) is een stichting die het welzijn van mensen wil verhogen door hen planmatig met geld om te laten gaan. Om mensen voor te bereiden op een toekomstige financiële situatie, maakt het instituut al geruime tijd koopkrachtberekeningen voor een aantal herkenbare huishoudens.

Dit gebeurt op Prinsjesdag, wanneer de kabinetsvoorstellen van het komende jaar bekend worden. Ook maakt het Nibud koopkrachtberekeningen in januari, wanneer nieuwe regelgeving ingaat en veel huishoudens plannen maken voor het komende jaar.

De koopkrachtberekeningen bevatten zo veel mogelijk de relevante factoren die van invloed zijn op op inkomsten en uitgaven van het desbetreffende huishouden, zodat mensen de effecten op hun totale budget kunnen bekijken.

De Tweede Kamer heeft aan het Nibud gevraagd om ook berekeningen te maken naar aanleiding van het Regeerakkoord. Voor het Nibud was dit alleen mogelijk als het volledige inkomens- en uitgavenplaatje kon worden doorgerekend. Het doorrekenen van de effecten van één of slechts enkele maatregelen geeft immers geen compleet beeld van de financiële situatie van mensen. Ook de lange termijn waarvoor de berekeningen worden gemaakt, doen afbreuk aan de realiteit. De aanname dat de samenstelling en arbeidspositie van de huishoudens in de tijd niet verandert, zal voor veel huishoudens gedurende de komende periode niet opgaan.

De uitkomsten van deze berekeningen hebben een hoogst theoretisch karakter. Dit komt aan de ene kant door de lange termijn waarvoor de berekeningen gemaakt worden. De ramingen voor bijvoorbeeld loon- en prijsstijging zijn voor een termijn van vijf jaar per definitie onzeker. Daarnaast zijn veel plannen uit het Regeerakkoord nog niet tot in detail uitgewerkt. Zoals gebruikelijk zal het kabinet de komende vier jaar plannen gaan bijstellen als er onbedoelde neveneffecten zijn of als de economische situatie daar om vraagt.

1.2 Wat is koopkracht?

Koopkracht is de waarde van het pakket aan goederen en diensten dat iemand met een bepaald inkomen kan aanschaffen. In de discussie gaat het meestal niet om het koopkrachtniveau, maar om de koopkrachtontwikkeling. Dat wil zeggen het verschil tussen de ontwikkeling in het besteedbaar inkomen en de prijsontwikkeling van de uitgaven die van dat besteedbaar inkomen moeten worden gedaan. Wanneer het besteedbaar inkomen meer stijgt dan de prijsontwikkeling van de uitgaven, stijgt de koopkracht. Omgekeerd, wanneer de uitgaven sneller in prijs stijgen dan het besteedbaar inkomen stijgt, dan daalt de koopkracht.

De koopkrachtontwikkeling tussen twee jaren kan worden uitgedrukt in euro's (van het oorspronkelijke jaar) of in procenten (ten opzichte van het besteedbaar inkomen van het oorspronkelijke jaar).

Omdat een huishouden niet elk jaar dezelfde samenstelling en inkomsten heeft, en zeker niet precies dezelfde producten en diensten aanschaft, moet een aantal aannames gemaakt worden om betekenisvolle koopkrachtverschillen te kunnen berekenen.

Bij de berekeningen gaan we er van uit dat het huishouden niet van samenstelling verandert, geen andere arbeidssituatie krijgt en zijn uitgaven doet in dezelfde verhouding als die gehanteerd wordt bij het berekenen van de inflatie. Door die laatste aanname kan het verwachte inflatiecijfer gebruikt worden om de prijsontwikkeling van de uitgaven voor de periode tot 2017 te schatten. Ook houden we geen rekening met het ouder worden van personen in het huishouden. In de praktijk worden kinderen ouder en kan een volwassene bijvoorbeeld de pensioengerechtigde leeftijd bereiken.

In werkelijkheid kan er van alles gebeuren in een huishouden. Promotie, veranderen van baan, (gedeeltelijk) stoppen met werken en gezinsuitbreiding zijn enkele gebeurtenissen die van veel grotere invloed zijn op het besteedbare inkomen van huishoudens dan veranderingen in fiscale maatregelen.

1.3 Waarom de periode 2012-2017?

We vergelijken de feitelijke situatie van 2012 met de uiteindelijke verwachte situatie van 2017. Vanwege de herkenbaarheid, gaan we uit van de huidige situatie. Dat is immers de situatie die mensen kennen. Voor de situatie van 2017 is gekozen, omdat daarmee alle plannen van het kabinet zijn meegenomen.

De uiteindelijke situatie voor 2017 wordt door tal van factoren bepaald. Te onderscheiden zijn:

- Factoren waarop het kabinet nauwelijks invloed heeft, zoals loon- en prijsstijgingen en de indexering van aanvullende pensioenen;

- Eerder ingezet beleid, dat in de komende jaren zijn uitwerking heeft, zoals de beperking van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting;
- Beleid dat het kabinet-Rutte I heeft voorgesteld;
- Plannen van het nieuwe kabinet op basis van het (aangepaste) regeerakkoord.

Bij de berekeningen in dit rapport wordt geen onderscheid gemaakt welk van deze factoren welke koopkrachteffecten veroorzaken. Alleen de feitelijke situaties van de huishoudens worden vergeleken.

1.4 Waarom deze voorbeeldhuishoudens?

Sinds 2006 berekent het Nibud de koopkrachteffecten voor ongeveer 100 huishoudens. Deze huishoudens zijn een dwarsdoorsnede van de leef- en arbeidssituaties van Nederlanders. Het zijn representanten van grotere groepen Nederlandse huishoudens. Bij de samenstelling van deze dwarsdoorsnede is gebruik gemaakt van de verdeling van huishoudens op persoonsniveau uit het Budgetonderzoek van het CBS. Dat wil zeggen dat er ten opzichte van de verdeling van huishoudens in Nederland er relatief veel voorbeelden van twee- of meerpersoonshuishoudens zijn uitgewerkt. Wanneer sprake is van huishoudens met kinderen, zijn de kinderen tussen de 6 en 11 jaar oud.

Er zijn geen voorbeelden uitgewerkt van zelfstandig ondernemers. De inkomsten van veel ondernemers verschillen van jaar tot jaar, zodat zij zich waarschijnlijk niet in statische koopkrachtberekeningen zullen herkennen.

Er wordt geen rekening gehouden met eigen vermogen, omdat de vermogenssituatie sterk verschilt tussen huishoudens.

Vijf jaar is een lange periode. Voor sommige voorbeeldsituaties kan met grote zekerheid gesteld worden dat het huishouden na een periode van vijf jaar niet meer tot dezelfde groep van huishoudens behoort. Studenten zijn inmiddels afgestudeerd en vutters zijn met pensioen. Daarom zijn sommige voorbeelden die met Prinsjesdag wel zijn gepresenteerd buiten beschouwing gelaten. Dit betreffen studenten en vutters met een jongere partner.

1.5 Welke maatregelen zijn wel meegenomen in deze berekeningen?

Meegenomen zijn de maatregelen waar elk huishouden met deze specificatie mee te maken krijgt. Dus bijvoorbeeld, dat huishoudens met kinderen kinderbijslag ontvangen.

Meegenomen zijn:

- De verwachte inflatie;
- De verwachte gemiddelde loonstijging;
- De verwachte ontwikkeling van de WWB- en AOW-uitkering;
- De verwachte gemiddelde ontwikkeling van aanvullende pensioenen
- De verwachte gemiddelde pensioenpremie;
- Veranderingen in belastingschijven, -tarieven en heffingskortingen;
- Veranderingen in zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderbijslag en kindgebonden budget;
- De nominale premie en inkomensafhankelijke bijdrage voor de zorgverzekering;
- Veranderingen in het verplichte eigen risico voor de zorgverzekering.

De volgende maatregelen zijn meegenomen in het inflatiecijfer:

- BTW-verhoging per 1-10-2012
- Verhoging assurantiebelasting
- Energieheffingen en accijnzen
- Vervallen aftrekbaarheid provisie
- Verwachte gemiddelde extra huurstijging

1.6 Welke maatregelen zijn niet meegenomen in deze berekeningen?

Niet standaard meegenomen in de berekeningen voor de 100 voorbeelden zijn maatregelen, waar maar een deel van huishoudens met deze specificatie mee te maken krijgt. Dit betreft tal van maatregelen. De effecten van deze maatregelen variëren sterk, omdat de individuele uitgangssituatie van huishoudens binnen de groep sterk verschilt.

Dit geldt bijvoorbeeld voor:

- Huishoudens die extra zorg nodig hebben. Afhankelijk van hun gezondheidssituatie zullen volgens het regeerakkoord individuele huishoudens geconfronteerd worden met verschuivingen in de AWBZ, Wmo en het afschaffen van tegemoetkomingen voor chronisch zieken. Deze tegemoetkomingen worden deels overgeheveld naar gemeenten. Het is nog onduidelijk wat dat betekent voor de koopkracht van chronisch zieken en gehandicapten.

- Huishoudens die kinderopvang afnemen. De effecten van de maatregelen die per 1 januari 2013 ingaan kunnen individuele huishoudens berekenen via de Kinderopvangvergelijker op www.nibud.nl.
- Woonlasten. Veranderingen in de woonlasten vallen in principe onder het inflatiecijfer. Bij huishoudens die in aanmerking komen voor huurtoeslag is uitgegaan van een huur op de kortingsgrens. In het regeerakkoord staat een huurverhoging bovenop de inflatie voor gedifferentieerde inkomensgroepen. Daarnaast wordt het woningwaarderingssysteem versimpeld. Gelet op deze laatste maatregel is het op dit moment nog niet in te schatten met welke huurstijging afzonderlijke groepen huishoudens gemiddeld genomen geconfronteerd worden.
De hypotheekrenteaftrek voor bestaande gevallen wordt geleidelijk afgebouwd. Huishoudens worden hiervoor gecompenseerd door aanpassing van het belastingtarief. De koopkrachteffecten van deze maatregel zijn erg afhankelijk van diverse factoren.

De wijzigingen in de kosten van kinderopvang en de kinderopvangtoeslag en de woonlasten worden met voorbeelden apart toegelicht in hoofdstuk 3. Ook wordt ingegaan op de koopkrachtveranderingen voor huishoudens met oudere kinderen.

We zijn er vanuit gegaan dat alle toeslagen en inkomensondersteuning worden aangevraagd. Er is geen rekening gehouden met de voorgestelde wijzigingen in de bijzondere bijstand. Er is geen rekening gehouden met specifieke aftrekposten of bijtellingen.

De hier genoemde huishoudens zijn slechts voorbeelden, waarbij de situatie eenvoudig is gehouden.

1.7 Veranderingen ten opzichte van 2012

Ten opzichte van 2012 treden er tot en met 2017 een aantal maatregelen in werking die gevolgen hebben voor het statische koopkrachtplaatje en die mee zijn genomen in de berekeningen. Daarbij vloeit een aantal maatregelen voort uit reeds ingezet beleid en staat een aantal maatregelen in het (aangepaste) regeerakkoord.

Reeds eerder ingezet beleid:

- De afbouw van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting van de minstverdienende partner;
- De afbouw van de algemene heffingskorting in het referentieminimumloon voor de bijstandsuitkering;
- De verhoging van het belastingtarief van de eerste schijf, vanwege de veranderingen in de inkomensafhankelijke bijdrage (IAB) als gevolg van de Wet Uniformering Loonbegrip;

- De verhoging van de (alleenstaande) ouderenkorting en introductie van een ouderenkorting boven het drempelinkomen;
- De tijdelijke invoer van een extra heffingskorting voor vutters en prepensioen;
- De verlaging van de rijksbijdrage voor de kinderopvang (enkele voorbeelden).

Nieuw beleid uit het (aangepaste) regeerakkoord:

- De bijstandsuitkering voor alleenstaande ouders wordt gelijkgesteld aan die voor alleenstaanden;
- De algemene heffingskorting wordt verhoogd en met drie procent afgebouwd over het inkomen in de tweede en derde belastingschijf;
- De maximale arbeidskorting wordt verhoogd en afgebouwd tot nul;
- De (aanvullende) alleenstaande ouderkorting wordt afgeschaft;
- De ouderenkorting wordt tussen een inkomen van 60.00 euro en het einde van de derde belastingschijf afgebouwd met 3 procent;
- Het kindgebonden budget voor alleenstaande ouders wordt verhoogd vanwege het afschaffen van de (aanvullende) alleenstaande ouderkorting;
- Het kindgebonden budget wordt verhoogd voor eerste kind met 25 euro en tweede kind met 517 euro;
- De inkomensgrens vanaf waar het kindgebonden budget wordt afgebouwd wordt verlaagd;
- Het kindgebonden budget voor oudere kinderen wordt verhoogd vanwege het afschaffen van gratis schoolboeken in het voortgezet onderwijs en de WTOS;
- Er wordt een inkomensafhankelijk eigen risico ingevoerd voor de zorgpremie;
- De maximale hypotheekrenteaftrek wordt verlaagd met 0,5% per jaar. Ter compensatie wordt de derde belastingschijf verlengd (enkele voorbeelden);
- Verhoging maximale huurverhoging (enkele voorbeelden).

2 Uitkomsten koopkracht 2012-2017

In onderstaande tabel staat weergegeven wat de koopkrachtverandering is van de voorbeeldhuishoudens. Vermeld is de cumulatieve koopkrachtverandering voor de periode 2012-2017 in procenten en in euro's per maand. Bedacht moet worden dat het hier gaat om een vergelijking van het maandinkomen in 2012 met het maandinkomen in 2017. De gepresenteerde koopkrachtverandering in de tussenliggende jaren kan hier van afwijken.

Tabel 1: Overzicht koopkrachtverandering 2012-2017

Huishouden	Koopkracht-mutatie (%)	Euro's per maand
Alleenstaand, bijstand	-0,8%	-9
Alleenstaande ouder 1 kind, bijstand	-5,2%	-82
Alleenstaande ouder 2 kinderen, bijstand	-3,1%	-52
Alleenstaande ouder 3 kinderen, bijstand	-4,0%	-72
Paar zonder kinderen, bijstand	-1,2%	-19
Paar 1 kind, bijstand	-2,3%	-41
Paar 2 kinderen, bijstand	-0,6%	-11
Alleenstaande uitkering € 20000	-0,9%	-11
Alleenstaande, vervroegd pensioen € 25000	-12,7%	-185
Paar zonder kinderen, alleenverdiener vervroegd pensioen € 50000	-15,9%	-429
Alleenstaande werkend € 18500	5,2%	72
Alleenstaande werkend € 20000	4,6%	65
Alleenstaande werkend € 25000	3,3%	53
Alleenstaande werkend € 30000	1,9%	34
Alleenstaande werkend € 35000	1,7%	33
Alleenstaande werkend € 50000	0,0%	0
Alleenstaande werkend € 75000	-2,1%	-75
Alleenstaande ouder, werkend 1 kind € 25000	1,8%	37
Alleenstaande ouder, werkend 1 kind € 35000	-0,5%	-12
Alleenstaande ouder, werkend 1 kind € 50000	-3,3%	-101
Alleenstaande ouder, werkend 2 kinderen € 30000	0,4%	10
Alleenstaande ouder, werkend 2 kinderen € 50000	-0,9%	-29
Paar zonder kinderen alleenverdiener werkend € 30000	2,0%	40
Paar zonder kinderen alleenverdiener werkend € 50000	-0,3%	-9
Paar zonder kinderen alleenverdiener werkend € 75000	-2,1%	-80
Paar 1 kind Alleenverdiener werkend € 30000	-4,9%	-104

Paar 1 kind Alleenverdiener werkend € 50000	-3,3%	-95
Paar 2 kinderen Alleenverdiener werkend € 25000	-1,8%	-39
Paar 2 kinderen Alleenverdiener werkend € 30000	-3,3%	-74
Paar 2 kinderen Alleenverdiener werkend € 35000	-4,0%	-97
Paar 2 kinderen Alleenverdiener werkend € 40000	-4,4%	-113
Paar 2 kinderen Alleenverdiener werkend € 50000	-3,9%	-114
Paar 2 kinderen Alleenverdiener werkend € 75000	-4,8%	-186
Paar 3 kinderen Alleenverdiener werkend € 30000	-4,0%	-94
Paar 3 kinderen Alleenverdiener werkend € 40000	-5,0%	-133
Paar 3 kinderen Alleenverdiener werkend € 50000	-4,4%	-133
Paar 3 kinderen Alleenverdiener werkend € 75000	-5,1%	-205
Paar 4 kinderen Alleenverdiener werkend € 30000	-4,7%	-114
Paar 4 kinderen Alleenverdiener werkend € 50000	-4,9%	-152
Paar 5 kinderen Alleenverdiener werkend € 40000	-6,0%	-172
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+1) € 50000 & € 5000	-0,5%	-14
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+2) € 20000 & € 10000	1,9%	40
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+3) € 75000 & € 15000	-1,1%	-51
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+4) € 30000 & € 20000	3,0%	94
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+4) € 35000 & € 20000	2,5%	85
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+4) € 50000 & € 30000	1,0%	42
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+5) € 25000 & € 20000	2,5%	72
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+5) € 35000 & € 30000	2,0%	76
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+5) € 75000 & € 40000	-0,8%	-45
Paar 1 kind tweeverdiener (4+3) € 40000 & € 25000	1,2%	47
Paar 1 kind tweeverdiener (5+1) € 50000 & € 10000	-1,1%	-38
Paar 1 kind tweeverdiener (5+2) € 25000 & € 10000	-2,0%	-52
Paar 1 kind tweeverdiener (5+2) € 75000 & € 10000	-2,7%	-120
Paar 1 kind tweeverdiener (5+3) € 20000 & € 15000	-0,1%	-4
Paar 1 kind tweeverdiener (5+3) € 30000 & € 15000	0,5%	16
Paar 1 kind tweeverdiener (5+3) € 35000 & € 20000	1,7%	60
Paar 1 kind tweeverdiener (5+4) € 50000 & € 20000	0,6%	24
Paar 1 kind tweeverdiener (5+5) € 30000 & € 30000	1,5%	56
Paar 2 kinderen tweeverdiener (4+3) € 50000 & € 15000	-0,5%	-20
Paar 2 kinderen tweeverdiener (4+4) € 40000 & € 25000	0,7%	29
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+1) € 30000 & € 5000	-1,2%	-32
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+1) € 50000 & € 10000	-2,2%	-78
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+2) € 20000 & € 10000	-1,3%	-32
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+2) € 30000 & € 10000	-2,3%	-66
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+2) € 40000 & € 10000	-1,5%	-47
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+3) € 30000 & € 15000	-0,1%	-4
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+3) € 30000 & € 20000	1,5%	49
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+3) € 35000 & € 20000	1,1%	41
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+3) € 75000 & € 15000	-1,9%	-95
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+4) € 25000 & € 20000	0,8%	26

Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+4) € 40000 & € 20000	0,9%	36
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+5) € 25000 & € 25000	1,3%	46
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+5) € 35000 & € 35000	0,5%	23
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+5) € 75000 & € 30000	-1,4%	-81
Paar 3 kinderen tweeverdiener (4+3) € 25000 & € 20000	0,2%	6
Paar 3 kinderen tweeverdiener (5+1) € 30000 & € 5000	-1,9%	-52
Paar 3 kinderen tweeverdiener (5+2) € 35000 & € 10000	-2,9%	-89
Paar 3 kinderen tweeverdiener (5+3) € 40000 & € 15000	-0,2%	-9
Paar 3 kinderen tweeverdiener (5+3) € 40000 & € 25000	0,2%	10
Paar 3 kinderen tweeverdiener (5+4) € 75000 & € 75000	-2,8%	-212
Paar 4 kinderen tweeverdiener (5+3) € 30000 & € 20000	0,3%	12
Alleenstaande 65+, AOW + € 0	2,3%	30
Alleenstaande 65+, AOW + € 2500	-0,2%	-3
Alleenstaande 65+, AOW + € 7500	-3,3%	-53
Alleenstaande 65+, AOW + € 10000	-5,8%	-101
Alleenstaande 65+, AOW + € 20000	-9,2%	-210
Echtpaar 65+, AOW + € 0	1,1%	19
Echtpaar 65+, AOW + € 5000 & AOW + € 0	-1,3%	-26
Echtpaar 65+, AOW + € 10000 & AOW + € 0	-5,3%	-119
Echtpaar 65+, AOW + € 20000 & AOW + € 0	-8,5%	-239
Echtpaar 65+, AOW + € 5000 & AOW + € 2500	-1,7%	-37
Echtpaar 65+, AOW + € 10000 & AOW + € 5000	-6,9%	-179
Echtpaar 65+, AOW + € 20000 & AOW + € 10000	-9,4%	-323
Echtpaar 65+, AOW + € 30000 & AOW + € 10000	-10,1%	-393
Echtpaar 65+, AOW + € 60000 & AOW + € 0	-10,4%	-467
Paar geen kinderen, werkend + vervroegd pensioen	-2,4%	-70
Paar geen kinderen, werkend + uitkering € 20000 & € 10000	1,3%	28
Paar geen kinderen, werkend + uitkering € 30000 & € 20000	0,3%	10
Paar 1 kind, werkend + uitkering € 35000 & € 15000	-0,6%	-18
Paar 2 kinderen, werkend + uitkering € 50000 & € 10000	-1,8%	-62

Uit bovenstaande tabel valt af te lezen dat huishoudens met een bijstandsuitkering er in koopkracht op achteruit gaan. Vooral voor alleenstaande ouders met een bijstandsuitkering is dat het geval. Dit wordt veroorzaakt doordat de aanvulling in de bijstandsuitkering voor alleenstaande ouders wordt afgeschaft en daarmee gelijk wordt gesteld aan die voor alleenstaanden.

Voor mensen die vervroegd met pensioen zijn en die dit in 2017 nog steeds zijn, daalt de koopkracht fors, omdat de pensioenuitkering gemiddeld genomen over de gehele periode wordt gekort. Dat heeft een groter effect op de koopkracht van vervroegd

gepensioneerden dan voor gepensioneerden, omdat het inkomen van gepensioneerden voor een deel uit de AOW-uitkering bestaat.

Werkende alleenstaanden met een inkomen tot twee keer modaal gaan er in koopkracht op vooruit. De algemene heffingskorting en de maximale arbeidskorting gaan omhoog. Deze heffingskortingen worden echter wel afgebouwd waardoor er zich bij een hoger inkomen een koopkrachtdaling voordoet.

Voor oudere paren met één werkende partner die niet geconfronteerd worden met de afbouw van de algemene heffingskorting is de koopkrachtverandering min of meer gelijk aan die van werkende alleenstaanden.

Alleenstaande ouders met een inkomen tot modaal gaan er in koopkracht op vooruit. Bij een hoger inkomen daalt de koopkracht. De (aanvullende) alleenstaande ouderkorting wordt afgeschaft en in plaats daarvan wordt het kindgebonden budget verhoogd. Het kindgebonden budget wordt echter vanaf een lager inkomen afgebouwd dan nu het geval is, waardoor er bij hogere inkomens een koopkrachtdaling zichtbaar is. Met twee kinderen is de koopkrachtverandering positiever dan met één kind het geval is. Dat wordt veroorzaakt doordat het kindgebonden budget voor het tweede kind extra wordt verhoogd.

Parén met kinderen waarvan één partner werkt hebben te maken met de maatregel dat de partner zonder werk een steeds kleiner deel van de algemene heffingskorting kan overdragen. Daarnaast wordt de kinderbijslag niet geïndexeerd. Beide maatregelen zorgen voor een koopkrachtdaling. De verhoging van het kindgebonden budget voor de eerste twee kinderen heeft alleen een positief effect op de koopkrachtverandering van huishoudens met een laag inkomen.

Ook voor tweeverdieners met kinderen hebben de verlaging van de kinderbijslag voor kinderen van 6 jaar en ouder en de verlaging van het inkomen waarboven het kindgebonden budget wordt afgebouwd een negatief koopkrachteffect. De verhoging van de algemene heffingskorting en de maximale arbeidskorting zorgen ervoor dat de koopkrachtverandering positiever is dan voor alleenverdieners met kinderen. Net als voor andere huishoudens zorgt de afbouw van de algemene heffingskorting en de arbeidskorting voor een koopkrachtdaling bij gezinnen met een hoger inkomen.

Voor gepensioneerden met alleen een AOW-uitkering stijgt de koopkracht. De AOW-uitkering stijgt en de inkomensafhankelijke bijdrage voor de zorgverzekering die men betaalt over de AOW-uitkering, daalt.

Wanneer er sprake is van een aanvullend pensioen, is er een koopkrachtdaling zichtbaar die groter wordt naarmate het aanvullend pensioen stijgt. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt doordat het aanvullend pensioen gemiddeld genomen wordt gekort met 0,75 procent in 2017 ten opzichte van 2012. Verder speelt een rol dat de ouderenkorting wordt afgebouwd vanaf een inkomen van ongeveer 60.000 euro en de inkomensafhankelijke bijdrage over het aanvullend pensioen iets stijgt. Bedacht moet

worden dat in individuele gevallen de koopkrachtverandering sterker kan dalen als het aanvullend pensioen meer dan gemiddeld genomen gekort wordt.

3 Een aantal uitgewerkte voorbeelden

Van een aantal huishoudens tonen we uitgewerkte voorbeelden, waarbij we de ontwikkeling van elke inkomenscomponent laten zien.

1. Alleenstaande ouder, 2 kinderen, bijstand;
2. Paar zonder kinderen, alleenverdiener, 30.000 euro;
3. Paar 3 kinderen alleenverdiener 75.000 euro;
4. Alleenstaande 65+, AOW +10.000 euro.

Tabel 2: Alleenstaande ouder, 2 kinderen, bijstand (bedragen in euro's)

	2012	2017
<i>per jaar</i>		
netto wwb-uitkering	14436	11999
kinderbijslag	1847	1568
zorgtoeslag	838	1224
huurtoeslag	1810	2039
kindgebonden budget	1478	5065
BESTEEDBAAR INKOMEN	20408	21895
BESTEEDBAAR INKOMEN PER MAAND	1701	1825
<i>per maand</i>		
ziektkostenpremie	104	125
eigen risico	11	10
saldo inkomen	124	
saldo uitgaven cpi	157	
saldo uitgaven ziektekostenverzekering	21	
saldo kosten verplicht eigen risico	-1	
SALDO TOTAAL	-52	
SALDO TOTAAL (koopkrachtverandering)	-3,1%	

Tabel 3: Paar zonder kinderen, alleenverdiener, 30.000 euro

	2012	2017
<i>per jaar</i>		
bruto loon	30000	32430
te betalen belastingen	11414	12078
ontvangen heffingskortingen	5677	7084
NETTO INKOMEN	23399	26504
zorgtoeslag	1137	1281
BESTEEDBAAR INKOMEN	24536	27784
BESTEEDBAAR INKOMEN PER MAAND	2045	2315
<i>per maand</i>		
ziektkostenpremie	209	251
eigen risico	11	17
saldo inkomen	271	
saldo uitgaven cpi	184	
saldo uitgaven ziektekostenverzekering	42	
saldo kosten verplicht eigen risico	5	
SALDO TOTAAL	40	
SALDO TOTAAL (koopkrachtverandering)	2,0%	

Tabel 4: Paar 3 kinderen alleenverdiener 75.000 euro

	2012	2017
<i>per jaar</i>		
bruto loon	75000	81075
te betalen belastingen	31832	32883
ontvangen heffingskortingen	5057	3349
NETTO INKOMEN	45007	48021
kinderbijslag	2770	2352
Kindgebonden budget	0	0
zorgtoeslag	0	0
BESTEEDBAAR INKOMEN	47777	50373
BESTEEDBAAR INKOMEN PER MAAND	3981	4198
<i>per maand</i>		
ziektekostenpremie	209	251
eigen risico	11	23
saldo inkomen	216	
saldo uitgaven cpi	368	
saldo uitgaven ziektekostenverzekering	42	
saldo kosten verplicht eigen risico	11	
SALDO TOTAAL	-205	
SALDO TOTAAL (koopkrachtverandering)	-5,1%	

Tabel 5: Alleenstaande 65+, AOW +10.000 euro

	2012	2017
<i>per jaar</i>		
bruto aow	13713	15088
bruto aanvullend pensioen	10000	9924
BRUTO INKOMEN	23713	25012
te betalen belastingen	4026	4876
ontvangen heffingskortingen	2125	2630
NETTO INKOMEN	20338	21252
huurtoeslag	0	0
zorgtoeslag	640	768
BESTEEDBAAR INKOMEN	20978	22020
BESTEEDBAAR INKOMEN PER MAAND	1748	1835
<i>per maand</i>		
ziektekostenpremie	104	125
eigen risico	11	17
saldo inkomen	87	
saldo uitgaven cpi	161	
saldo uitgaven ziektekostenverzekering	21	
saldo kosten verplicht eigen risico	6	
SALDO TOTAAL	-101	
SALDO TOTAAL (koopkrachtverandering)	-5,8%	

3.1 Huishoudens met oudere kinderen

In de voorbeelden is de uitgangssituatie een huishouden met kinderen, kinderen tussen 6 en 12 jaar. De leeftijd van de kinderen heeft meestal geen consequenties voor de verandering van het statische koopkrachtplaatje van huishoudens. In het regeerakkoord staat een aantal maatregelen die specifiek van invloed zijn op huishoudens met oudere kinderen. De kinderbijslag wordt verlaagd naar de bedragen van de jongste leeftijdscategorie. Daarnaast gaat het om de verhoging van het kindgebonden budget om het afschaffen van de gratis schoolboeken deels te compenseren. Omdat onbekend is hoeveel ouders in 2017 gemiddeld genomen extra moeten gaan betalen voor schoolboeken is het niet mogelijk om een koopkrachtberekening te maken die dit effect compleet inzichtelijk maakt.

Als alleen het effect van de verlaging van de kinderbijslag voor oudere kinderen in de berekening wordt betrokken, dan daalt de koopkracht voor huishoudens met kinderen tussen de 12 en 18 jaar met 25 euro per kind per maand. Voor een huishouden met twee oudere kinderen betekent dat een extra koopkrachtdaling in de periode 2012-2017 van ongeveer -1 tot -1,5 procent. Tabel 6 toont de verschillen.

Tabel 6: Verschil in koopkrachtontwikkeling tussen gezinnen met jongere en oudere kinderen, voor verschillende inkomens

	Bijstand	Minimumloon	Modaal
Eenouder			
Kinderen 6-12 jaar	-3,1%	9,2%	0,7%
Kinderen 12-18 jaar	-4,8%	7,7%	-0,5%
<i>Vershil in koopkrachtmutatie</i>	-1,7%	-1,5%	-1,2%
Gezin			
Kinderen 6-12 jaar	-0,6%	0,1%	-5,0%
Kinderen 12-18 jaar	-2,1%	-0,7%	-5,7%
<i>Vershil in koopkrachtmutatie</i>	-1,5%	-0,8%	-0,7%

3.2 Kinderopvang

Vanaf 2013 draagt de overheid minder bij aan de kosten voor kinderopvang. De kinderopvangtoeslag daalt. Dit maakt deel uit van reeds eerder ingezet beleid. Dat betekent dat de koopkrachtverandering van huishoudens die gebruik maken van kinderopvang negatiever uitpakt dan van huishoudens die geen gebruik maken van kinderopvang.

Tabel 7 en 8 laten voor respectievelijk voor een eenoudergezin en tweeverdieners gezinnen zien wat het effect is van de kinderopvang. Hierbij wordt uitgegaan dat er 2 kinderen tussen de 0 en 4 jaar in het gezin aanwezig zijn die gebruik maken van dagopvang.

Tabel 7: Koopkrachtmutatie voor eenoudergezin met 2 kinderen tussen 0 en 4 jaar, bij verschillende inkomens

	bruto inkomen 30.000 euro	bruto inkomen 50.000 euro
Met kinderopvang	1,3%	-0,6%
Zonder kinderopvang	1,7%	0,0%

Tabel 8: Koopkrachtmutatie voor tweeverdienersgezin met 2 kinderen tussen 0 en 4 jaar, bij verschillende inkomens

	bruto inkomen 40.000 en 20.000 euro	bruto inkomen 75.000 en 15.000 euro
Met kinderopvang	0,9%	-3,3%
Zonder kinderopvang	1,7%	-1,3%

3.3 Afbouw hypotheekrenteaf trek

Volgens het regeerakkoord wordt vanaf 2013 het maximale tarief waartegen de hypotheekrente mag worden afgetrokken verlaagd met stappen van 0,5 procent per jaar tot maximaal 38 procent. Ter compensatie wordt de derde belastingschijf verlengd. De maatregel zal daarmee effect hebben op huishoudens met een inkomen vanaf ongeveer twee keer modaal.

Een berekening voor een alleenstaande met een inkomen van 75.000 en een maximale hypotheek resulteert in een extra koopkrachtdaling van ongeveer 2 procent.

Bedacht moet worden dat andere factoren een veel groter effect op de koopkrachtverandering kunnen hebben dan de afbouw van de hypotheekrenteaf trek. Bijvoorbeeld de waardeontwikkeling van de woning, aflossing van de hypotheek en veranderingen in de hypotheekrente. Door een waarde stijging neemt het eigenwoningforfait toe wat een beperkte drukkende werking zal hebben op de koopkracht en vice versa. Als er afgelost wordt, dan heeft de lagere hypotheekrente een koopkrachtverhogend effect dat enigszins beperkt wordt door een lagere hypotheekrenteaf trek. Een lineaire aflossing over de periode 2012-2017 resulteert in een extra koopkrachtverbetering van eveneens twee procent.

3.4 Extra huurverhoging

In het aangepaste regeerakkoord is opgenomen dat de maximale huurverhoging wordt vastgesteld op 1,5 procent plus inflatie. Voor inkomens boven de 43.000 wordt de maximale huurtijdelijk buiten werking gesteld.

Omdat daarnaast de maximale huur wordt beperkt tot 4,5 procent van de WOZ-waarde van de woning, is het nog onduidelijk hoe de huur zich in individuele gevallen zal ontwikkelen.

In principe is de verwachte gemiddelde huurstijging opgenomen in het inflatiecijfer. Dat maakt het moeilijk om voor een individuele situatie inzichtelijk te maken wat het koopkrachteffect is van een maximale huurstijging van 1,5 procent plus inflatie.

Hieronder staan voor een aantal situaties de koopkrachtmutatie bij verschillende hoogtes van de huren:

- Alleenstaand bijstand: -0,8%;

- huurverhoging (huur kortingsgrens): -0,8%
 - (huur aftoppingsgrens): -0,7%
- Alleenstaand minimumloon (19000): 5,2%
 - Huurverhoging (huur kortingsgrens): 5,2%
 - Huur aftoppingsgrens: 4,7%
- Alleenstaand modaal (30.000): 1,9%
 - Huurverhoging (huur huurtoeslaggrens): 1,3%
- Alleenstaand boven tussen 33.000 en 43.000 (35.000): 1,7%
 - Huurverhoging met 2,5% (huur huurtoeslaggrens): 0,8%
- Alleenstaand boven 43.000 (50.000): 0%
 - Huurverhoging met 6,5% (huur huurtoeslaggrens): -1,7%

Bijlage: Verschil koopkrachtverandering oorspronkelijke en aangepaste regeerakkoord

In onderstaande tabel staat de koopkrachtverandering voor de periode 2012-2017 weergegeven voor het oorspronkelijke regeerakkoord en het aangepaste maatregelen.

Tabel 9: Koopkrachtverandering 2012-2017 op basis van het oorspronkelijke regeerakkoord (I) en het aangepaste akkoord (II)

	RA-I	RA-II	verschil (II min I)
Alleenstaand, bijstand	-2,4%	-0,8%	1,7%
Alleenstaande ouder 1 kind, bijstand	-6,4%	-5,2%	1,2%
Alleenstaande ouder 2 kinderen, bijstand	-4,2%	-3,1%	1,1%
Alleenstaande ouder 3 kinderen, bijstand	-5,1%	-4,0%	1,1%
Paar zonder kinderen, bijstand	-2,7%	-1,2%	1,6%
Paar 1 kind, bijstand	-3,7%	-2,3%	1,4%
Paar 2 kinderen, bijstand	-1,9%	-0,6%	1,3%
Alleenstaande uitkering € 20000	-2,1%	-0,9%	1,2%
Alleenstaande, vervroegd pensioen € 25000	-15,0%	-12,7%	2,3%
Paar zonder kinderen, alleenverdiener vervroegd pensioen € 50000	-16,1%	-15,9%	0,2%
Alleenstaande werkend € 18500	1,7%	5,2%	3,5%
Alleenstaande werkend € 20000	1,1%	4,6%	3,5%
Alleenstaande werkend € 25000	1,6%	3,3%	1,7%
Alleenstaande werkend € 30000	1,6%	1,9%	0,3%
Alleenstaande werkend € 35000	1,1%	1,7%	0,6%
Alleenstaande werkend € 50000	-2,6%	0,0%	2,6%
Alleenstaande werkend € 75000	-8,2%	-2,1%	6,1%
Alleenstaande ouder, werkend 1 kind € 25000	0,5%	1,8%	1,3%
Alleenstaande ouder, werkend 1 kind € 35000	-0,9%	-0,5%	0,5%
Alleenstaande ouder, werkend 1 kind € 50000	-5,5%	-3,3%	2,2%
Alleenstaande ouder, werkend 2 kinderen € 30000	0,2%	0,4%	0,2%
Alleenstaande ouder, werkend 2 kinderen € 50000	-3,1%	-0,9%	2,1%
Paar zonder kinderen alleenverdiener werkend € 30000	1,3%	2,0%	0,7%
Paar zonder kinderen alleenverdiener werkend € 50000	0,3%	-0,3%	-0,6%
Paar zonder kinderen alleenverdiener werkend € 75000	-5,7%	-2,1%	3,6%
Paar 1 kind Alleenverdiener werkend € 30000	-5,4%	-4,9%	0,5%

Paar 1 kind Alleenverdiener werkend € 50000	-2,6%	-3,3%	-0,7%
Paar 2 kinderen Alleenverdiener werkend € 25000	-3,4%	-1,8%	1,6%
Paar 2 kinderen Alleenverdiener werkend € 30000	-3,8%	-3,3%	0,5%
Paar 2 kinderen Alleenverdiener werkend € 35000	-3,5%	-4,0%	-0,5%
Paar 2 kinderen Alleenverdiener werkend € 40000	-3,1%	-4,4%	-1,3%
Paar 2 kinderen Alleenverdiener werkend € 50000	-3,2%	-3,9%	-0,7%
Paar 2 kinderen Alleenverdiener werkend € 75000	-8,1%	-4,8%	3,4%
Paar 3 kinderen Alleenverdiener werkend € 30000	-4,5%	-4,0%	0,5%
Paar 3 kinderen Alleenverdiener werkend € 40000	-3,7%	-5,0%	-1,2%
Paar 3 kinderen Alleenverdiener werkend € 50000	-3,7%	-4,4%	-0,7%
Paar 3 kinderen Alleenverdiener werkend € 75000	-8,4%	-5,1%	3,3%
Paar 4 kinderen Alleenverdiener werkend € 30000	-5,1%	-4,7%	0,4%
Paar 4 kinderen Alleenverdiener werkend € 50000	-4,2%	-4,9%	-0,7%
Paar 5 kinderen Alleenverdiener werkend € 40000	-4,9%	-6,0%	-1,2%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+1) € 50000 & € 5000	0,1%	-0,5%	-0,5%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+2) € 20000 & € 10000	2,9%	1,9%	-1,0%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+3) € 75000 & € 15000	-4,4%	-1,1%	3,3%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+4) € 30000 & € 20000	4,7%	3,0%	-1,7%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+4) € 35000 & € 20000	3,6%	2,5%	-1,0%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+4) € 50000 & € 30000	-0,4%	1,0%	1,4%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+5) € 25000 & € 20000	4,9%	2,5%	-2,4%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+5) € 35000 & € 30000	1,9%	2,0%	0,1%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+5) € 75000 & € 40000	-5,1%	-0,8%	4,3%
Paar 1 kind tweeverdiener (4+3) € 40000 & € 25000	1,1%	1,2%	0,1%
Paar 1 kind tweeverdiener (5+1) € 50000 & € 10000	-0,7%	-1,1%	-0,4%
Paar 1 kind tweeverdiener (5+2) € 25000 & € 10000	0,1%	-2,0%	-2,1%
Paar 1 kind tweeverdiener (5+2) € 75000 & € 10000	-5,5%	-2,7%	2,9%
Paar 1 kind tweeverdiener (5+3) € 20000 & € 15000	1,7%	-0,1%	-1,8%
Paar 1 kind tweeverdiener (5+3) € 30000 & € 15000	2,9%	0,5%	-2,4%
Paar 1 kind tweeverdiener (5+3) € 35000 & € 20000	2,7%	1,7%	-1,0%
Paar 1 kind tweeverdiener (5+4) € 50000 & € 20000	0,0%	0,6%	0,5%
Paar 1 kind tweeverdiener (5+5) € 30000 & € 30000	1,8%	1,5%	-0,4%
Paar 2 kinderen tweeverdiener (4+3) € 50000 & € 15000	-0,6%	-0,5%	0,0%
Paar 2 kinderen tweeverdiener (4+4) € 40000 & € 25000	0,6%	0,7%	0,1%
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+1) € 30000 & € 5000	-0,2%	-1,2%	-1,1%
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+1) € 50000 & € 10000	-1,5%	-2,2%	-0,6%
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+2) € 20000 & € 10000	0,0%	-1,3%	-1,3%
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+2) € 30000 & € 10000	0,4%	-2,3%	-2,7%

Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+2) € 40000 & € 10000	0,4%	-1,5%	-1,9%
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+3) € 30000 & € 15000	2,2%	-0,1%	-2,3%
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+3) € 30000 & € 20000	3,0%	1,5%	-1,6%
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+3) € 35000 & € 20000	2,1%	1,1%	-1,0%
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+3) € 75000 & € 15000	-5,1%	-1,9%	3,1%
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+4) € 25000 & € 20000	3,0%	0,8%	-2,2%
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+4) € 40000 & € 20000	1,3%	0,9%	-0,4%
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+5) € 25000 & € 25000	2,8%	1,3%	-1,5%
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+5) € 35000 & € 35000	0,0%	0,5%	0,5%
Paar 2 kinderen tweeverdiener (5+5) € 75000 & € 30000	-5,1%	-1,4%	3,7%
Paar 3 kinderen tweeverdiener (4+3) € 25000 & € 20000	2,4%	0,2%	-2,2%
Paar 3 kinderen tweeverdiener (5+1) € 30000 & € 5000	-0,9%	-1,9%	-1,0%
Paar 3 kinderen tweeverdiener (5+2) € 35000 & € 10000	-0,3%	-2,9%	-2,6%
Paar 3 kinderen tweeverdiener (5+3) € 40000 & € 15000	0,7%	-0,2%	-1,0%
Paar 3 kinderen tweeverdiener (5+3) € 40000 & € 25000	0,1%	0,2%	0,1%
Paar 3 kinderen tweeverdiener (5+4) € 75000 & € 75000	-8,5%	-2,8%	5,8%
Paar 4 kinderen tweeverdiener (5+3) € 30000 & € 20000	1,8%	0,3%	-1,5%
Alleenstaande 65+, AOW + € 0			
Alleenstaande 65+, AOW + € 2500	0,8%	2,3%	1,5%
Alleenstaande 65+, AOW + € 7500	-2,0%	-0,2%	1,9%
Alleenstaande 65+, AOW + € 10000	-5,4%	-3,3%	2,1%
Alleenstaande 65+, AOW + € 20000	-6,8%	-5,8%	1,1%
Alleenstaande 65+, AOW + € 20000	-9,3%	-9,2%	0,2%
Echtpaar 65+, AOW + € 0			
Echtpaar 65+, AOW + € 5000 & AOW + € 0	0,5%	1,1%	0,6%
Echtpaar 65+, AOW + € 10000 & AOW + € 0	-0,9%	-1,3%	-0,4%
Echtpaar 65+, AOW + € 20000 & AOW + € 0	-3,2%	-5,3%	-2,1%
Echtpaar 65+, AOW + € 5000 & AOW + € 2500	-5,9%	-8,5%	-2,6%
Echtpaar 65+, AOW + € 10000 & AOW + € 5000	-0,9%	-1,7%	-0,9%
Echtpaar 65+, AOW + € 20000 & AOW + € 10000	-4,0%	-6,9%	-2,9%
Echtpaar 65+, AOW + € 30000 & AOW + € 10000	-6,9%	-9,4%	-2,5%
Echtpaar 65+, AOW + € 60000 & AOW + € 0	-9,3%	-10,1%	-0,9%
Echtpaar 65+, AOW + € 60000 & AOW + € 0	-15,5%	-10,4%	5,1%
Paar geen kinderen, werkend + vervroegd pensioen			
Paar geen kinderen, werkend + uitkering € 20000 & € 10000	-0,5%	-2,4%	-1,9%
Paar geen kinderen, werkend + uitkering € 30000 & € 20000	2,6%	1,3%	-1,3%
Paar 1 kind, werkend + uitkering € 35000 & € 15000	3,1%	0,3%	-2,8%
Paar 2 kinderen, werkend + uitkering € 50000 & € 10000	1,8%	-0,6%	-2,4%
Paar 2 kinderen, werkend + uitkering € 50000 & € 10000	-1,3%	-1,8%	-0,5%